

บทที่ 5

บทสรุปและข้อเสนอแนะ

5.1 บทสรุป

ผลากถือได้ว่า มีความสำคัญอย่างมากในทางการตลาด เนื่องจากเป็นปัจจัยในการตัดสินใจซื้อของผู้บริโภค เพราะความสงสัยในเทคโนโลยีดัดแปรพันธุกรรมว่า จะเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภคหรือไม่ ดังนั้น หลายประเทศจึงมีการอบรมมาตรการให้ติดฉลากโดยอ้างเหตุผลเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้บริโภค¹

จากผลสำเร็จของเทคโนโลยีชีวภาพขั้นสูงดังกล่าวที่มีองค์ประกอบยุ่งยากและสลับซับซ้อน โดยเฉพาะการวิจัยและการทดสอบผลต่าง ๆ อยู่ในระยะเวลาจำกัดนั้นก็ได้อำนาจให้เกิดความกังวลในหมู่สาธารณชนไม่ว่าทางด้านผู้บริโภค นักวิชาการ เกษตรกร องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรระหว่างประเทศ ตลอดจนรัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ในเรื่องของความปลอดภัยและผลกระทบที่อาจเกิดขึ้นด้วยเช่นกัน รวมทั้งนำไปสู่ปัญหาการค้าระหว่างประเทศ ตลอดจนมีการนำประเด็นในเรื่องความปลอดภัยของผู้บริโภค เรื่องของฉลากอาหารดัดแปรพันธุกรรมมาเป็นมาตรการกีดกันการนำเข้าสินค้า แต่อย่างไรก็ตามเทคโนโลยีการดัดแปรพันธุกรรมก็ก่อให้เกิดประโยชน์มากมาย เช่น ปัญหาเกี่ยวกับการขาดแคลนอวัยวะของมนุษย์ ทำให้นักวิทยาศาสตร์พยายามใช้ความรู้ทางพันธุศาสตร์ โดยการนำเซลล์ เนื้อเยื่อ หรืออวัยวะจากสัตว์มาปลูกถ่ายให้กับมนุษย์หรือสัตว์อีกสายพันธุ์หนึ่ง ซึ่งหากประสบความสำเร็จสัตว์ต่าง ๆ จะกลายเป็นแหล่งผลิตอวัยวะเทียมของมนุษย์ ในด้านเกษตรกรรม ทำให้เกิดพืชพันธุ์ใหม่ที่มีความทนทานต่อ

¹ หนึ่ง เทคโนโลยีการปรับปรุงพันธุ์พืชนั้นมีมานานแล้ว เพราะสมัยก่อนเป็นการปรับปรุงพันธุ์โดยวิธีดั้งเดิม แต่เมื่อมีการพัฒนามากขึ้นโดยนักผสมพันธุ์พืชทำการสร้างพืชใหม่โดยการดัดแปรพันธุกรรมขึ้นมา และเมื่อจำนวนประชากรโลกมีมากขึ้น ทำให้ต้องมีการผลิตอาหารเพิ่มมากขึ้นเพื่อให้เพียงพอกับจำนวนประชากรโลก จึงมีการเพิ่มผลผลิตทางการเกษตร จึงได้มีการนำเทคโนโลยีทางพันธุวิศวกรรม เข้ามาใช้ โดยการตัดต่อยีนที่ต้องการเข้าสู่เซลล์พืช.

สภาพแวดล้อมในด้านการบริโภค² พิเคราะห์แล้วจะเห็นว่า ประโยชน์จากเทคโนโลยีตัดแปรพันธุกรรมนั้นมีมากกว่า เพราะนับแต่เกิดการพัฒนาเทคโนโลยีตัดแปรพันธุกรรมมาก็ยังไม่มีผลการพิสูจน์แน่ชัดว่าจะก่อให้เกิดผลร้ายตามที่ผู้บริโภคกังวลแต่อย่างใด แต่เนื่องจากความวิตกกังวลอันเนื่องมาจากเทคโนโลยีตัดแปรพันธุกรรมซึ่งเป็นเทคโนโลยีที่ค่อนข้างใหม่ โดยเฉพาะอาหารตัดแปรพันธุกรรมส่งผลต่อสภาพจิตใจของผู้บริโภคมากกว่า

กระแสมความวิตกกังวลของผู้บริโภคในเรื่องความปลอดภัยของอาหารที่มีส่วนผสมของพืชตัดแปรพันธุกรรม ส่งผลให้องค์กรเพื่อผู้บริโภคในประเทศต่าง ๆ ทั่วโลกต่างออกมาเคลื่อนไหวอย่างต่อเนื่อง ในการต่อต้านสินค้าอาหารที่มีส่วนผสมตัดแปรพันธุกรรม ซึ่งระดับการเรียกร้องก็แตกต่างกันไป มีทั้งการต่อต้านมิให้นำเข้าประเทศ การให้แสดงข้อมูลในฉลากที่ชัดเจนว่ามีส่วนผสมของพืชตัดแปรพันธุกรรม (GMOs) เป็นต้น การนำมาตรการทางการค้า ทั้งในรูปแบบภาษีและมิใช่ภาษีมาใช้เพื่อกีดกันทางการค้ามีความเข้มข้นมากขึ้น ประเทศไทยต้องประสบปัญหามาตรการทางการค้าที่ทั่วโลกต่างนำมาใช้ จนกลายเป็นเครื่องมือกีดกันทางการค้าที่เป็นอุปสรรคมากที่สุดขณะนี้ โดยเฉพาะมาตรการทางด้านสุขอนามัย³ ที่กลุ่มประเทศผู้นำเข้ารายใหญ่ของโลกพยายามนำมาใช้เพื่อปกป้องผู้บริโภคและผู้ผลิตในประเทศของตนเอง

แม้ว่าข้อตกลงระหว่างประเทศโดยทั่ว ๆ ไปมักจะมุ่งสร้างความเป็นธรรมในการแข่งขันให้แก่ทุกฝ่าย แต่หากวิเคราะห์ให้ลึกแล้วจะเห็นได้ว่า ในการกำหนดกฎระเบียบหรือข้อตกลงประเทศที่พัฒนาแล้วย่อมมีอำนาจในการต่อรองมากกว่า มักจะเป็นผู้มีสิทธิมีเสียงมากกว่าประเทศกำลังพัฒนา ดังนั้น กฎระเบียบต่าง ๆ จึงออกมาแล้วเอื้อประโยชน์ให้ประเทศที่พัฒนาแล้วเสมอ และส่งผลให้เกิดความได้เปรียบทางการค้ากับประเทศกำลังพัฒนาอยู่เสมอ⁴

² กระบวนการทำให้เกิดพืช ผัก และผลไม้ ที่มีคุณสมบัติทางโภชนาการมากขึ้น เช่น ส้มหรือมะนาวที่มีวิตามินซีมากขึ้น และประโยชน์ในด้านสิ่งแวดล้อมจะทำให้พืชมีคุณสมบัติในการป้องกันตนเองได้ ทำให้ความจำเป็นในการใช้สารเคมีลดลง และยังเป็นการเพิ่มความหลากหลายของสายพันธุ์ใหม่ ๆ ให้มากขึ้น.

³ เป็นมาตรการที่ใช้ในการจำกัดการนำเข้าสินค้าเกษตร เพื่อปกป้องและคุ้มครองชีวิตและสุขภาพของมนุษย์พืช สัตว์ภายในประเทศของตนเอง ในด้านที่เกี่ยวข้องกับความเสี่ยงในการบริโภคหรือเสี่ยงต่อโรคที่เกิดจากสิ่งมีชีวิตที่ติดมากับพืช สัตว์และผลิตภัณฑ์ รวมทั้งสารเจือปนในอาหาร สารพิษหรือจุลินทรีย์ที่เป็นพาหะของโรค ทั้งนี้การกำหนดระดับความปลอดภัยและการตรวจสอบมาตรฐานสินค้านำเข้าจะต้องสอดคล้องกับมาตรฐานระหว่างประเทศและตั้งอยู่บนพื้นฐานทางวิทยาศาสตร์ที่เชื่อถือได้.

⁴ ประเทศกำลังพัฒนามักจะขาดความพร้อม เช่น กรณีประเทศไทย รัฐบาลมีนโยบายสนับสนุนการวิจัยและพัฒนาเทคโนโลยีพันธุวิศวกรรม เพื่อพัฒนาความรู้ความเข้าใจ โดยยังไม่อนุญาตให้มีการนำเข้าพืชตัดแปรพันธุกรรมเพื่อปลูกในเชิงพาณิชย์ ยกเว้นเพื่อการทดลองและการวิจัย แต่มาตรการทางกฎหมายของไทยยังไม่ครอบคลุมถึง

กรณีพืชที่ถูกเปลี่ยนแปลงหน่วยพันธุกรรม ซึ่งถ้ามองในแง่ของวิชาการแล้ว เป็นการนำเทคโนโลยีชีวภาพมาใช้ประโยชน์เพียงส่วนน้อยเท่านั้น ประโยชน์ของเทคโนโลยีชีวภาพ และพันธุศาสตร์ โดยเฉพาะเทคนิควิธีการตัดต่อดีเอ็นเอ (Recombinant DNA Technology) ยังมีอีกมาก แต่ในแง่ของผลกระทบแล้ว พืชที่ถูกเปลี่ยนแปลงหน่วยพันธุกรรมมีผลกระทบต่อผู้บริโภคมาก เพราะนิยมเปลี่ยนแปลงหน่วยพันธุกรรมในพืชที่ใช้เมล็ดเป็นอาหาร เพื่อเป็นการเพิ่มผลผลิต โดยที่ยังไม่มีการประเมินความปลอดภัยในระยะยาวภายหลังการรับประทาน การประเมินอยู่ในเวลานี้ ล้วนเป็นการประเมินความปลอดภัยก่อนรับประทานที่ยังไม่มีการวิจัยถึงผลที่จะตามมาภายหลังการรับประทานหลายชั่วอายุคน และยังไม่มีการวิจัยผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม รวมทั้งผลกระทบต่อระบบนิเวศวิทยาที่น่าเชื่อเพียงพอ ส่งผลให้บางประเทศที่เกรงว่าจะเสียประโยชน์ทางการค้า กำหนดมาตรการที่เป็นอุปสรรคต่อการค้าระหว่างประเทศ เช่น มาตรการเกี่ยวกับการฉลากอาหารตัดแปรพันธุกรรม

จากการศึกษาทำให้พบประเด็นปัญหาตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 251) พ.ศ. 2545⁵ โดยมีประเด็นที่สำคัญ ดังนี้

- 1) การขอมให้ระดับการปนเปื้อนสูงถึงร้อยละห้า แล้วค่อยตัดสินใจทั้งที่ในต่างประเทศ⁶ หรือกรณีของสหภาพยุโรปได้มีการออกกฎหมาย ตีฉลากแบบตรวจสอบตั้งแต่แหล่งกำเนิด⁷
- 2) การกำหนดให้พิจารณาเฉพาะในส่วนประกอบ 3 อันดับแรกของอาหารเท่านั้น เป็นเหตุให้อาหารมากมายหลายชนิดที่มีส่วนประกอบตัดแปรพันธุกรรมไม่ต้องฉลาก
- 3) การที่ออกประกาศบังคับใช้เฉพาะกับถั่วเหลืองและข้าวโพดที่อยู่ในส่วนประกอบของอาหาร 3 อันดับแรกเท่านั้น⁸

การจำหน่ายเมล็ดพันธุ์และผลจากการที่ยกเว้นให้นำเข้าอาหารสำเร็จรูปเมล็ดพืชบางชนิดเพื่อใช้เป็นวัตถุดิบในการแปรรูปเป็นอาหาร.

⁵ เรื่อง การแสดงฉลากอาหารที่ได้จากการตัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม ซึ่งมีผลใช้บังคับเมื่อวันที่ 11 พฤษภาคม พ.ศ. 2546.

⁶ บางประเทศกำหนดไว้เพียงร้อยละหนึ่งเท่านั้น.

⁷ หมายความว่า หากอาหารชนิดใดใช้วัตถุดิบตัดแปรพันธุกรรมตั้งแต่ร้อยละเก้าขึ้นไป ไม่ว่าจะเป็พืชตัดแปรพันธุกรรมชนิดไหนและอยู่ในส่วนประกอบใดของอาหารก็ต้องฉลากทุกสิ่ง ไม่ว่าจะตรวจยีน (Gene) ตัดแปรพันธุกรรมในผลิตภัณฑ์สุดท้ายหรือไม่.

⁸ หมายความว่า ถ้าถั่วเหลืองหรือข้าวโพดที่อยู่ในส่วนประกอบอันดับที่ 4 เป็นต้นไป ถ้ามีวัตถุดิบตัดแปรพันธุกรรม ไม่ว่าจะมึปริมาณเท่าใดก็ไม่ต้องฉลาก รวมทั้งอาหารที่มาจากพืชตัดแปรพันธุกรรมชนิดอื่นนอกเหนือจากถั่วเหลืองและข้าวโพดก็ไม่ต้องฉลาก.

4) ถ้าถั่วเหลืองและข้าวโพดที่เป็นส่วนประกอบ 3 อันดับแรกของอาหารมีปริมาณไม่ถึงร้อยละห้าของน้ำหนักอาหารแม้จะเป็นถั่วเหลืองตัดแปรพันธุกรรมทั้งหมดก็ไม่ต้องติดฉลาก และถ้าใน 3 ส่วนประกอบหลักนั้นมีอาหารตัดแปรพันธุกรรมไม่ถึงร้อยละห้า ก็ไม่ต้องติดฉลาก

วิเคราะห์แล้วจะเห็นได้ว่า มาตรการทางกฎหมายของไทยเกี่ยวกับเงื่อนไขการให้ติดฉลากอาหารตัดแปรพันธุกรรมยังก่อให้เกิดปัญหาและส่งผลกระทบต่อผู้บริโภค ในการได้รับความคุ้มครอง อย่างไรก็ตาม หากพิจารณาถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคประกอบแล้วจะทำให้เห็นว่าผู้บริโภคคนไทยนั้นไม่ค่อยใส่ใจในเรื่องของฉลากมากนัก มีเพียงเฉพาะกลุ่มเท่านั้นที่สนใจในข้อมูลเกี่ยวกับฉลาก อย่างไรก็ตาม การติดฉลากก็เป็นการคำนึงถึงสิทธิของผู้บริโภคในการที่จะรับรู้ข้อมูล ซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับเทคโนโลยีตัดแปรพันธุกรรมนั้นก็เฉพาะบางกลุ่มเท่านั้นที่จะเข้าใจข้อมูล ซึ่งคนส่วนมากของประเทศไม่มีความรู้และความเข้าใจข้อมูลว่าอะไร คือ การตัดแปรพันธุกรรม ดังนั้น ฉลากเกี่ยวกับสินค้าตัดแปรพันธุกรรมที่ให้ข้อมูลที่ถูกต้องและสามารถเข้าใจได้ง่ายจึงมีความสำคัญและเหมาะสมกับพฤติกรรมการเลือกบริโภคของคนไทย

กรณีของการติดฉลากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้เกิดจากการการตัดแปรพันธุกรรม หรือมีส่วนประกอบตัดแปรพันธุกรรม โดยตรงแต่เกิดจากการที่สัตว์หรือพืชถูกเลี้ยง โดยอาหารสัตว์หรืออาหารพืชที่เกิดจากการตัดแปรพันธุกรรม ส่งผลให้สัตว์หรือพืชดังกล่าวปนเปื้อนส่วนประกอบตัดแปรพันธุกรรม⁹ มีปัญหาว่าจะติดฉลากอย่างไร ซึ่งจะกลายเป็นปัญหาในทางปฏิบัติเนื่องจากยังไม่มีข้อกำหนดในกรณีนี้ว่าจะต้องมีการติดฉลากหรือไม่ว่าไก่กินอาหารตัดแปรพันธุกรรม หรือปลากินสิ่งขับถ่ายของไก่ที่มีสารตัดแปรพันธุกรรม ทั้งนี้ ประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 251) พ.ศ. 2545 เรื่อง การแสดงฉลากอาหารที่ได้จากเทคนิคการตัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรม กำหนดไว้เฉพาะถั่วเหลืองตัดแปรพันธุกรรมที่เข้าเงื่อนไขที่ต้องติดฉลากประเด็นที่สืบเนื่องต่อมาอีก ก็คือ เรื่องของการนำหลักการตรวจย้อนผลิตภัณฑ์ตัดแปรพันธุกรรมที่วางจำหน่าย ให้สามารถดำเนินการได้ตลอดขบวนการผลิตและการกระจายสินค้ามาใช้ในทางปฏิบัติจะรู้ได้อย่างไร หรือผู้ผลิตจะทราบได้อย่างไรว่า ไก่กินถั่วตัดแปรพันธุกรรม หรือปลากินสิ่งขับถ่ายจากไก่ซึ่งมีสารตัดแปรพันธุกรรม การตรวจสอบว่าในอาหารแต่ละชนิดมีส่วนประกอบตัดแปรพันธุกรรมหรือไม่ ต้องตรวจในห้องปฏิบัติการดีเอ็นเอ (DNA) ที่ได้รับการยอมรับเท่านั้น ซึ่งผู้บริโภคหรือผู้ผลิตไม่สามารถมองด้วยตาเปล่าแล้วแยกแยะความแตกต่างระหว่างอาหารตัดแปร

⁹ ยกตัวอย่าง กรณีไก่ไม่ได้เป็นไก่ตัดแปรพันธุกรรม แต่เอาถั่วตัดแปรพันธุกรรมมาให้ไก่กิน แล้วเอาสิ่งขับถ่ายของไก่ที่มีสารตัดแปรพันธุกรรมดังกล่าวให้ปลากิน อาจทำให้ปนเปื้อนส่วนประกอบเป็นกรณีที่ ไก่ไปสู่ปลา ไม่ได้เกิดการการตัดแปรพันธุกรรมโดยตรงแต่มีการปนเปื้อน ซึ่งเป็นผลจากการกินอาหารตัดแปรพันธุกรรม เช่นนี้

พันธุกรรมและอาหารธรรมชาติได้ เนื่องจากลักษณะภายนอกไม่แตกต่างกัน แต่โครงสร้างของยีน (Gene) ภายในมีความแตกต่างกัน

นอกจากนี้ เงื่อนไขในการให้ติดฉลากนั้นหากพิจารณามาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับฉลากอาหารดัดแปรพันธุกรรมของสหภาพยุโรปแล้ว จะเห็นได้ว่า มาตรการทางกฎหมายของไทยนั้นไม่เข้มงวดเท่ากฎหมายของสหภาพยุโรป ซึ่งในแง่การส่งออกแล้วถือว่า มาตรการทางกฎหมายของสหภาพยุโรป ซึ่งเป็นประเทศส่งออกรายใหญ่ของไทยก่อให้เกิดภาระอย่างมากแก่ผู้ส่งออกชาวไทย แต่การนำเข้าสินค้าดัดแปรพันธุกรรมเข้ามาในไทยนั้นง่ายกว่ามาก ไม่เฉพาะสหภาพยุโรปเท่านั้น ในอีกหลาย ๆ ประเทศก็มีการกำหนดมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับเงื่อนไขการให้ติดฉลากสินค้าดัดแปรพันธุกรรมที่เข้มงวดมากกว่าประเทศไทย ดังนั้น ประเทศไทยจึงควรมีการปรับแก้มาตรการทางกฎหมายให้มีความเข้มงวดยิ่งขึ้น นอกจากเพื่อเป็นประโยชน์แก่ผู้บริโภคแล้ว ยังเป็นการปรับแก้ให้สอดคล้องกับมาตรการของประเทศต่าง ๆ อีกด้วย

มาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับฉลากตามพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค พ.ศ. 2522 และ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้บริโภค (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2541 แม้จะมีการระบุประเภทให้สินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพร่างกาย หรือจิตใจเนื่องจากการใช้สินค้า หรือโดยสภาพของสินค้านั้นเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากแล้วก็ตาม แต่ยังไม่มียุทธศาสตร์ที่แน่นอนว่าอาหารดัดแปรพันธุกรรมปลอดภัย แต่ก็ไม่สามารถกล่าวได้แน่ชัดเช่นกันว่าไม่มีความปลอดภัย จึงควรมีการปรับแก้มาตรการ ทางกฎหมายเพื่อให้อาหารดัดแปรพันธุกรรม หรือมีส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรมเป็นสินค้าควบคุมฉลาก โดยการกำหนดให้เป็นสินค้าอีกประเภทหนึ่งให้ชัดเจนไปเพื่อไม่ให้เกิดปัญหาและข้อสงสัยที่จะต้องมาตีความหรือพิเคราะห์ว่าเป็นสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหรือไม่

ในส่วนของการกำหนดหลักเกณฑ์ เงื่อนไขในการให้ผู้ผลิตส่งอาหารไปตรวจวิเคราะห์หาชนิดและปริมาณจากห้องปฏิบัติการ¹⁰ ของรัฐหรือเอกชนที่กำหนด หรือต้องมีใบรับรองผลการวิเคราะห์ชนิดและปริมาณจากในประเทศหรือนอกประเทศที่เชื่อถือได้อย่างใดอย่างหนึ่งนั้น ประเทศไทยยังไม่มีความพร้อมของห้องปฏิบัติการ อีกทั้งผู้เชี่ยวชาญในเรื่องอาหารดัดแปรพันธุกรรมในเมืองไทยยังมีน้อยมาก รวมถึงความไม่พร้อมของเครื่องมือตรวจสอบและห้องปฏิบัติการที่ทำการตรวจสอบในเมืองไทยยังมีน้อย เป็นผลทำให้ผู้ประกอบการธุรกิจไม่สามารถปฏิบัติได้ หรือปฏิบัติได้ยาก หรืออาจเป็นการเพิ่มภาระ ทำให้นำไปบวกเป็นต้นทุน และใช้เป็นข้ออ้างในการปรับขึ้นราคาสินค้าอันจะมีผลต่อผู้บริโภคในการที่จะต้องซื้อสินค้าในราคาที่แพงขึ้น แม้ปัจจุบันจะมี

¹⁰ ห้องปฏิบัติการตรวจสอบวิเคราะห์หาส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรมเพื่อการตรวจวิเคราะห์จีเอ็มโอทั้งเชิงคุณภาพและปริมาณให้มีความถูกต้องและแม่นยำสามารถตรวจสอบกลับ (Traceability) ได้.

ห้องปฏิบัติการหลายแห่งที่รองรับการตรวจสอบวิเคราะห์หาส่วนประกอบคัดแปรพันธุกรรมแล้วก็ตาม แต่สินค้าที่วางจำหน่ายในตลาดก็มีหลากหลายมากมายที่มีส่วนประกอบคัดแปรพันธุกรรม รวมถึงมีสินค้าอีกมากมายที่จะเกิดขึ้นในอนาคตที่จะมีส่วนประกอบคัดแปรพันธุกรรมเป็นส่วนผสม จึงควรต้องมีการเพิ่มเติมห้องปฏิบัติการ และเครื่องมือในการตรวจสอบที่มีความทันสมัยขึ้นมารองรับให้มากขึ้นรวมถึงต้องพัฒนาบุคลากร ซึ่งมีความเชี่ยวชาญเกี่ยวกับเทคโนโลยีคัดแปรพันธุกรรมให้มากขึ้น

จากการศึกษาทำให้ทราบว่า มีการนำมาตรการทางด้านการค้าทั้งในรูปแบบภาษี (TAX) และมิใช่ภาษีมาใช้เพื่อกีดกันทางการค้ามีความเข้มข้นมากขึ้น ประเทศไทยต้องประสบปัญหามาตรการทางด้านการค้าที่ทั่วโลกต่างนำมาใช้ จนกลายเป็นเครื่องมือกีดกันทางการค้าที่เป็นอุปสรรคมากที่สุดขณะนี้ โดยเฉพาะมาตรการทางด้านสุขอนามัยที่กลุ่มประเทศผู้นำเข้ารายใหญ่ของโลกพยายามนำมาใช้เพื่อปกป้องผู้บริโภคและผู้ผลิตในประเทศของตนเอง ส่งผลให้การส่งออกสินค้าอาหารรายการสำคัญต้องปรับตัวลดลง ถึงแม้จะมีการแก้ไขปัญหาทั้งในด้านการปรับปรุงกระบวนการผลิตของผู้ประกอบการให้ตอบรับกับกฎระเบียบใหม่ และการเร่งเจรจาต่อรองของภาครัฐบาลเองนั้น แต่ก็ส่งผลในระยะสั้นเท่านั้น เนื่องจากประเทศคู่ค้าสำคัญของไทย¹¹ ยังคงเพิ่มความเข้มงวดในการใช้มาตรการอย่างต่อเนื่อง ทำให้การส่งออกไม่สามารถขยายตัวได้อย่างเต็มที่

ประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายเพื่อการกำกับดูแลอาหารคัดแปรพันธุกรรมเป็นการเฉพาะ กฎหมาย กฎและระเบียบที่เกี่ยวข้องซึ่งนำมาใช้ในขณะนี้ มีข้อจำกัด และพัฒนาไม่ทันกับความก้าวหน้าของเทคโนโลยี ในส่วนของการนำเข้าก็มีกฎหมายเพียงฉบับเดียวที่ควบคุมการนำเข้าพืชคัดแปรพันธุกรรม คือ พระราชบัญญัติกักพืช พ.ศ. 2507 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติกักพืช (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2542 ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ก็ไม่ได้มีวัตถุประสงค์ในการควบคุมพืชคัดแปรพันธุกรรม โดยเฉพาะ ในส่วนของฉลากอาหารคัดแปรพันธุกรรม คือ พระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 นั้นยังมีช่องว่างทางกฎหมาย ซึ่งแม้จะมีการระบุประเภทให้สินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายแก่สุขภาพร่างกายหรือจิตใจ เนื่องจากการใช้สินค้าหรือโดยสภาพของสินค้านั้น ถือเป็นสินค้าที่ควบคุมฉลากแล้วก็ตาม แต่เนื่องจากยังไม่มีข้อมูลทางวิทยาศาสตร์ที่แน่ชัดว่าอาหารคัดแปรพันธุกรรมมีความปลอดภัยในการให้ผู้ผลิตส่งอาหารไปตรวจวิเคราะห์หาชนิดและปริมาณจากห้องปฏิบัติการของรัฐหรือเอกชนที่กำหนด หรือต้องมีใบรับรองผลการวิเคราะห์ชนิดและปริมาณจากในประเทศหรือนอกประเทศที่เชื่อถือได้

¹¹ ประเทศคู่ค้าสำคัญของไทยระหว่างเดือนมกราคม-พฤษภาคม พ.ศ. 2560 ของได้แก่ ญี่ปุ่น สหรัฐอเมริกา สหภาพยุโรป (27 ประเทศ) สมาคมการค้าเสรียุโรป (EFTA) กลุ่มอนุทวีป (BIMST-EC) จีน ออสเตรเลีย อินเดียแอฟริกาใต้ นิวซีแลนด์ เกาหลีใต้ และเปรู.

5.2 ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะจากการศึกษา ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1) ข้อเสนอแนะทางกฎหมาย

(1) ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับฉลากตามมาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522¹² โดยให้อาหารที่มีการดัดแปรพันธุกรรม ต้องมีการติดฉลากดังนี้ ข้อ 5 สินค้าดัดแปรพันธุกรรม อีกประเภทหนึ่งให้ชัดเจนไป เพื่อไม่ให้เกิดความสงสัยที่จะต้องมาตีความว่าเป็นสินค้าที่อาจก่อให้เกิดอันตรายหรือไม่ เนื่องจากยังไม่มีข้อพิสูจน์ทางวิทยาศาสตร์ที่แน่ชัดถึงความปลอดภัยหรืออันตรายจากการบริโภคอาหารดัดแปรพันธุกรรม

(2) ให้มีการแก้ไขเพิ่มเติมมาตรการทางกฎหมายเกี่ยวกับฉลากตามพระราชบัญญัติอาหาร พ.ศ. 2522 ให้อาหารดัดแปรพันธุกรรมตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 251) พ.ศ. 2545 เรื่อง การแสดงฉลากอาหารที่ได้จากเทคนิคการดัดแปรพันธุกรรมหรือพันธุวิศวกรรมในเรื่องการกำหนดหลักเกณฑ์ในการติดฉลากอาหารดัดแปรพันธุกรรมให้มีมาตรฐานที่เป็นสากลและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้บริโภครู้ว่ามีการให้ความคุ้มครองอย่างแท้จริง โดยแก้ไขหลักเกณฑ์ให้มีการให้ติดฉลาก โดยให้ระดับการปนเปื้อนกำหนดไว้เพียงร้อยละหนึ่งของแต่ละส่วนประกอบ หากพบว่ามีส่วนประกอบที่เกิดจากการดัดแปรพันธุกรรมไม่ว่าจะเป็นถั่วเหลืองดัดแปรพันธุกรรมหรือข้าวโพดดัดแปรพันธุกรรม และไม่ว่าจะอยู่ในส่วนประกอบ 3 อันดับแรกหรือไม่ และไม่ใช้เฉพาะถั่วเหลืองดัดแปรพันธุกรรมหรือข้าวโพดดัดแปรพันธุกรรมเท่านั้น แต่ควรใช้บังคับกับอาหารทุกประเภทที่เกิดจากการดัดแปรพันธุกรรม หรือมีส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรม เนื่องจากมีทั้งพืช สัตว์ และผลไม้ที่เกิดจากการดัดแปรพันธุกรรม หรือมีส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรมออกวางจำหน่ายมากมายไม่ได้มีเฉพาะถั่วเหลืองหรือข้าวโพดอีกต่อไปแล้ว

2) ข้อเสนอแนะทั่วไป

(1) กรณีของการติดฉลากสินค้าหรือผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้เกิดจากการดัดแปรพันธุกรรม หรือมีส่วนประกอบดัดแปรพันธุกรรมโดยตรง แต่เกิดจากการที่สัตว์หรือพืชถูกเลี้ยงโดยอาหารสัตว์หรืออาหารพืชที่เกิดจากการดัดแปรพันธุกรรมส่งผลให้สัตว์หรือพืชดังกล่าวปนเปื้อนส่วนประกอบ

¹² ตามประกาศกระทรวงสาธารณสุข (ฉบับที่ 194) พ.ศ. 2543 เรื่อง ฉลาก ข้อ 2 ให้อาหารดังต่อไปนี้ ต้องมีฉลาก

- (1) อาหารควบคุมเฉพาะ
- (2) อาหารที่กำหนดคุณภาพหรือมาตรฐาน
- (3) อาหารที่รัฐมนตรีประกาศให้เป็นอาหารที่ต้องมีฉลาก
- (4) อาหารอื่นนอกจากอาหารตาม (1) (2) และ (3).

การตัดแปรพันธุกรรม ผู้เขียนขอเสนอในการติดฉลาก หากเป็นผลิตภัณฑ์ที่เกิดจากการตัดแปรพันธุกรรมโดยตรงควรกำหนดให้มีการติดฉลาก แต่หากเป็นผลิตภัณฑ์ที่ไม่ได้เกิดจากการตัดแปรพันธุกรรมโดยตรงแต่เป็นลักษณะของการปนเปื้อนก็ไม่ต้องติดฉลาก เนื่องจากการบริโภคสินค้าตัดแปรพันธุกรรมไม่ว่าจะเกิดจากการตัดแปรพันธุกรรมโดยตรงหรือกลายพันธุ์ก็ตามยังไม่มีข้อพิสูจน์ที่แน่ชัดว่าเป็นอันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภค และฉลากต้องให้ข้อมูลที่ถูกต้องสามารถ อ่านออก และเข้าใจได้ดี และไม่สื่อไปในทางที่จะสร้างความหวาดกลัวต่อผู้บริโภคอย่างไม่มีเหตุผล เพื่อให้เหมาะสมกับพฤติกรรมและการเลือกบริโภคของคนไทย ซึ่งฉลากต้องมีชื่อของสินค้าและให้ระบุด้วยว่าเป็นสินค้าตัดแปรพันธุกรรมหรือมีส่วนประกอบตัดแปรพันธุกรรม โดยให้มีขนาดที่เหมาะสม และหากเป็นผลิตภัณฑ์นำเข้าด้วย เพื่อประโยชน์ของผู้บริโภค หากได้รับความเสียหายจากการบริโภคอาหารตัดแปรพันธุกรรม หรือมีส่วนประกอบตัดแปรพันธุกรรม และต้องแสดงปริมาณส่วนประกอบตัดแปรพันธุกรรม และต้องมีข้อมูลเกี่ยวกับอาหารที่เกิดจากการตัดแปรพันธุกรรม หรือมีส่วนประกอบตัดแปรพันธุกรรม เพื่อเป็นการให้ความรู้และประกอบการตัดสินใจเลือกบริโภคของผู้บริโภค

(2) การสอบกลับได้ (Traceability)¹³ ซึ่งการตรวจสอบว่าในอาหารแต่ละชนิดมีส่วนประกอบตัดแปรพันธุกรรมหรือไม่ ต้องตรวจในห้องปฏิบัติการดีเอ็นเอที่ได้รับการยอมรับเท่านั้น ซึ่งผู้บริโภคหรือผู้ผลิตไม่สามารถมองด้วยตาเปล่า แล้วแยกแยะความแตกต่างระหว่างอาหารตัดแปรพันธุกรรมและอาหารธรรมชาติได้ เพื่อเป็นการเอื้อประโยชน์ให้กับทั้ง 2 ฝ่าย ผู้เขียนขอเสนอให้มีการแปลงรหัสบน Bar Code เป็นคำอธิบายด้วยตัวอักษรเพื่อให้ผู้บริโภคเกิดความเข้าใจได้ด้วย

(3) ในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรฐานอาหารระหว่างประเทศของ Codex แม้ว่าในปัจจุบันจะยังไม่มีความชัดเจน เนื่องจากยังร่างไม่เสร็จสมบูรณ์ อย่างไรก็ตาม การที่ประเทศไทยเป็นสมาชิกของ WTO ร่วมกับประเทศต่าง ๆ ที่เป็นสมาชิกอีก 189 ประเทศ จึงต้องปฏิบัติและยอมรับตามกฎหมายและข้อบัญญัติที่จะถูกยกขึ้นมาเกี่ยวกับการค้าภายใต้การค้าโลก ดังนั้น ในการประชุม Codex ซึ่งประเทศไทยจะเป็นเจ้าภาพนั้น ประเทศไทยควรเตรียมความพร้อมเกี่ยวกับข้อเสนอที่จะเป็นประโยชน์ต่อประเทศ โดยเฉพาะในส่วนที่เกี่ยวกับมาตรฐานอาหารตัดแปรพันธุกรรม โดยให้สอดคล้องกับกฎหมายภายในของไทย และสอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภคและผู้ผลิต โดยต้องดำเนินการให้สอดคล้องและเท่าเทียมกัน ทั้งอาหาร ที่ผลิตภายในประเทศอาหารที่นำเข้า

¹³ มาตรการสืบแหล่งที่มาของอาหาร การสอบและติดตาม อาหาร อาหารสัตว์ ผลิตภัณฑ์อาหารสัตว์ หรือส่วนที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีจุดประสงค์สำหรับการบริโภค ซึ่งใช้ในทุกระดับ ไม่ว่าผลิต กระบวนการ และการกระจาย.

และอาหารที่ส่งออก เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของประเทศที่ต้องการให้ประเทศไทยเป็น “ครัวของโลก”¹⁴

ซึ่งการปรับปรุงแก้ไขมาตรการทางกฎหมายที่เกี่ยวกับในการคุ้มครองผู้บริโภคด้านฉลากอาหารตัดแปรรูปพันธุ์กรรมของประเทศไทยให้มีความชัดเจนเกี่ยวกับอาหารที่มีส่วนประกอบของจีเอ็มโอนี้จะเป็นการให้ข้อมูลที่แท้จริงแก่ผู้บริโภค และให้สิทธิในการรับรู้แก่ผู้บริโภค เพื่อให้ผู้บริโภคได้รับความคุ้มครองอย่างแท้จริง

¹⁴ นโยบายส่งเสริมให้ประเทศไทยเป็นครัวของโลก (Kitchen of the World) เป็นนโยบายที่มุ่งดำเนินการให้มีการขยายตัวของร้านอาหารไทยจำนวนมาก ซึ่งจะส่งผลดีต่อการสร้างภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศ รวมทั้งการส่งเสริมการท่องเที่ยวไทย การส่งออกสินค้าอาหารและสินค้าอื่น ๆ.